

Krav og retningslinjer for vitenskapelig rettede forskningssentre, Sentre for fremragende forskning (SFF)

Vitenskapelig rettede forskningssentre er en finansieringsordning som gir Norges fremste vitenskapelige miljøer muligheten til å organisere seg i sentre for å nå ambisiøse vitenskapelige mål gjennom samarbeid og med langsiktig grunnfinansiering.

Forskningen ved sentrene skal være nyskapende og ha stort potensial for grensesprengende resultater, som flytter den internasjonale forskningsfronten. Sentrene skal arbeide med ambisiøse ideer og komplekse problemer der samordnet og langsiktig forskningsinnsats – enten innenfor ett fagområde, eller på tvers av fagområder, er viktig for å nå målene.

Et forskningssenter er tidsbegrenset og tilknyttet en norsk forskningsorganisasjon godkjent av Norges forskningsråd, som står ansvarlig for virksomheten i senteret. Vitenskapelig rettede forskningssentre er en variant under finansieringsordningen Forskningssentre og benyttes blant annet for Sentre for fremragende forskning (SFF).

Et SFF tildeles normalt for en prosjektperiode på ti år. I løpet av denne i perioden kan det gjennomføres en underveisvurdering, og basert på denne, kan Norges forskningsråd i en oppdatert kontrakt, stille nye betingelser for senterets aktivitet i de siste årene.

Dette dokumentet beskriver krav og retningslinjer for søknadstypevarianten vitenskapelig rettede forskningssentre og inneholder utfyllende krav og retningslinjer knyttet til organisering og drift av de finansierte sentrene. Dokumentets innhold er grunnleggende i utlysninger av søknadstypevarianten og inngår som et vedlegg til kontrakten om finansiell støtte mellom Norges forskningsråd (heretter Forskningsrådet) og prosjektansvarlig (vertsinstitusjonen).

1. Viktige begreper

Begreper er definert i dokumentet Generelle vilkår for FoU-prosjekter, men for vitenskapelig rettede forskningssentre bruker vi noen ekstra begreper.

- 1.1 *Senter:* I dette dokumentet er vitenskapelig rettet forskningssenter omtalt som senter.
- 1.2 *Vertsinstitusjonen:* Prosjektansvarlig omtales som vertsinstitusjonen.
- 1.3 *Forskningsleder:* Forskningsleder refererer til de 2-6 personene det ble levert CV for i søknaden (i tillegg til senterleder).
- 1.4 *Senterleder:* Senterleder er den samme som prosjektleder.
- 1.5 *Grunnfinansiering:* Et senters grunnfinansiering fremgår av finansieringsplanen i Artikkel 6 i Avtaledokumentet. Senterets grunnfinansiering beskriver senterets sikre finansiering og består som oftest av Forskningsrådets SFF-finansiering og egenfinansieringen fra vertsinstitusjonen, egenfinansiering fra eventuelle samarbeidspartnere og annen sikker finansiering.
- 1.6 *Tilleggsfinansiering:* Et senters tilleggsfinansiering/tilknyttede prosjekter er senterets øvrige inntekter, herunder inntekter fra eksisterende og nye konkurranseutsatte prosjekter som støtter opp om senterets forskningsmål. Det planlagte nivået på et senters tilleggsfinansiering ved senterets start framgår av Artikkel 8 i Avtaledokumentet.
- 1.7 *Totalfinansiering:* Senterets totalfinansiering er summen av grunnfinansieringen og tilleggsfinansieringen.

2. Avgrensninger og avklaringer

- 2.1 Et vitenskapelig rettet forskningssenter er ikke et eget rettssubjekt.
- 2.2 Forskingen er av grunnleggende og/eller anvendt art. Forskningsrådet stiller krav om full og umiddelbar åpen tilgang (Open Access) for vitenskapelige artikler, se [Plan S – åpen tilgang til publikasjoner](#)
- 2.3 Det tildeles ikke statsstøtte gjennom søknadstypen. Forskningsrådets finansiering skal kun gå til vertsinstitusjonens og samarbeidspartnerens ikke-økonomiske aktivitet definert av EFTA Surveillance Authority (ESA)'s retningslinjer for offentlig støtte til forskning, utvikling og innovasjon. Alle prosjekter som gjennomføres i et vitenskapelig rettet forskningssenter skal gjennomføres i faktisk samarbeid mellom samarbeidspartnerne som deltar i prosjektet.
- 2.4 Kun norske [godkjente forskningsorganisasjoner](#) og tilsvarende forskningsorganisasjoner i andre land kan være samarbeidspartnere i sentrene.
- 2.5 Eventuelle underleverandører må være en ekstern kilde for oppdragsgiveren, som enten er vertsinstitusjonen eller en samarbeidspartner i senteret. Det vil si at underleverandøren kan ikke inngå i samme konsern som oppdragsgiveren.

3. Organisering og ansvar

3.1 Prosjektansvarlig (vertsinstitusjonen)

Vertsinstitusjonen skal legge til rette for samlokalisering av senteret og stille egnede lokaler til rådighet for dette så raskt som mulig, og senest innen ett år fra kontraktinngåelse.

Vertsinstitusjonen skal bidra med administrative tjenester til drift av senteret.

Vertsinstitusjonen skal etablere retningslinjer for vitenskapelig rettede sentre ved sin institusjon for å sikre at sentrene og virksomheten der er godt forankret i institusjonens ledelse.

For å sikre senterledelsen og de ansatte i senteret forutsigbarhet for perioden etter at Forskningsrådets støtte avsluttes, skal vertsinstitusjonen utarbeide planer for sin eventuelle støtte til senteret for de første 3 årene etter at Forskningsrådets senterstøtte avsluttes. Planen skal bl.a. inneholde en eventuell økning av antall faste stillinger på senterets forskningsområde og planer for videreføring av den beste forskningen. Planen skal utarbeides innen det inngås kontrakt for de siste årene og kan inngå i en eventuell underveisvurdering.

3.2 Samarbeidspartnere

Samarbeidspartnerne i senteret er listet i kontrakten med Forskningsrådet. Eventuelle endringer i sammensetningen av samarbeidspartnere forutsetter Forskningsrådets forutgående skriftlige godkjenning.

I en eventuell underveisvurdering kan det vurderes om endring av samarbeidspartnere har hatt konsekvenser for senterets mål og planer som beskrevet i prosjektbeskrivelsen.

3.3 Senterleder

Vertsinstitusjonen skal peke ut en senterleder som skal stå for den daglige ledelsen av senteret. Denne skal være samme person som i søknaden var angitt som senterleder.

Senterlederen har rollen som prosjektleder, med de ansvarsområder som fremgår av kontrakten (herunder Generelle vilkår) mellom Forskningsrådet og vertsinstitusjonen. Det er en forutsetning at senterleder er ansatt i minst 80 % stilling ved vertsinstitusjonen i hele perioden han/hun er senterleder. Senterleders skal arbeide (omfatter ledelse og forskningsaktiviteter) i minst 80 prosent stilling for vertsinstitusjonen og senteret og oppholde seg ved vertsinstitusjonen hoveddelen av tiden hvert år.

Forskningsrådet vil kun i særlige tilfeller godkjenne bytte av senterleder. Forskningsrådet skal informeres før senteret sender formell skriftlig søknad om skifte av senterleder. Den som foreslås som ny leder, må ha tilsvarende vitenskapelig nivå, kompetanse og erfaring med forskningsledelse som senterlederen som skal avløses. Forskningsrådet vil, ved behov, innhente en faglig vurdering av den nye lederen som foreslås. Hvis senteret ikke finner en ny senterleder som kan godkjennes, kan finansieringen til senteret termineres. Dersom skifte av senterleder er planlagt og beskrevet i søknaden, blir den andre senterlederen vurdert av fagekspert/komiteer under søknadsbehandlingen. I slike tilfeller godkjenner Forskningsrådet skiftet automatisk.

3.4 Forskningsledere

Forskningsrådet forventer at forskningslederne bruker minst 20 % av tiden sin på senterets forskningsaktiviteter, samt at de regelmessig oppholder seg ved vertsinstitusjonens senterlokaler, minimum 4 uker per år.

Forskningsrådet oppfordrer til å involvere yngre forskere og forskere fra det underrepresenterte kjønn som forskningsledere underveis i senterperioden.

Det er mulig å endre eller legge til forskningsledere i senteret. Slike endringer skal være godkjent av senterleder, senterstyret og Scientific Advisory Committee. Endringer i forskningsledergruppen skal beskrives til en eventuell underveisvurdering. Særlig skal det gjøres rede for de faglige konsekvensene av at forskningsledere har sluttet.

3.5 Senterstyre

Prosjektansvarlig har ansvar for at det oppnevnes et styre for senteret. Dersom det er samarbeidspartnere i senteret, bør styret ha minst én representant fra hver samarbeidspartner.

- Styrets fremste oppgave er å bidra til at senteret fungerer optimalt for å oppnå målene om fremragende forskningsresultater innen senterets definerte forskningsområder.
- Styret skal sikre at senterets beslutninger er forankret hos vertsinstitusjonen og eventuelle samarbeidspartnere.
- Styret skal sikre at samspillet mellom senter, vertsinstitusjonen og eventuelle samarbeidspartnere fungerer på en god måte.
- Styret skal informeres om senterets strategier og planlagte initiativer for å skaffe tilleggsfinansiering til prosjekter som støtter opp om senterets faglige mål.
- Det er opp til styret å bestemme om et nytt finansiert forskningsprosjekt støtter opp om senterets faglige mål, og dermed kan rapporteres som tilleggsfinansiering til Forskningsrådet.
- Styret skal godkjenne senterets regnskap og årsrapport.

3.6 Scientific Advisory Committee

Senteret skal ha en "Scientific Advisory Committee" (vitenskapelig komitee). Denne skal delta i diskusjoner om senterets faglige strategi og faglige utfordringer gjennom hele prosjektperioden. Komiteen kan gi sentrene råd også i andre typer spørsmål. Forskningsrådet anbefaler å bruke internasjonale toppforskere i komiteen.

Komiteemedlemmene skal ikke være involvert i senterets forskning. Hvis de i løpet av senterperioden blir involvert i senterets forskning, skal de tre ut av komiteen.

Navn og kontaktinformasjon på medlemmene av den vitenskapelige komiteen fremgår av kontrakten mellom vertsinstitusjonen og Forskningsrådet. Senterstyret kan endre sammensetningen av den vitenskapelige komiteen. Forskningsrådet skal varsles om endringen.

4. Bemanning og forskerutdanning

4.1 Lokalisering

Som hovedregel skal et senter bestå av samlokaliserte forskergrupper. Et senter kan ha samarbeidspartnere, men hovedtyngden av de ansatte skal arbeide ved vertsinstitusjonen. Dersom en forskningsleder har sitt hovedarbeidssted utenfor senterets vertsinstitusjon, forventes det at vedkommende oppholder seg fysisk ved senteret i en betydelig del av tiden (se punkt 3.4).

4.2 Internasjonal forskerutveksling

Sentrene skal legge til rette for at stipendiater og forskere ved senteret har forskningsopphold i fremragende forskningsgrupper i utlandet. Sentrene skal også legge til rette for at ledende utenlandske forskere blir ansatt i professor II-stillinger, eller har forskningsopphold i kortere eller lengre perioder ved senteret.

4.3 Kjønnsbalanse

Dersom senterets ledergruppe med senterleder og forskningsledere karakteriseres av ubalanse mellom kjønnene, skal senteret etablere tiltak for å utvikle og kvalifisere forskertalenter fra det underrepresenterte kjønn til seniorstillinger ved senteret. Senteret skal kontinuerlig vurdere muligheten for å ansette fremragende forskere av det underrepresenterte kjønn.

Tilskuddsmottakere i forskningsorganisasjoner og offentlig sektor (prosjektansvarlige og samarbeidspartnere) skal ha handlingsplaner for likestilling (GEP) tilgjengelig på sine nettsider. Denne må være på plass innen kontraktsinngåelse for prosjekter med tilskudd fra Forskningsrådet.

4.4 Stipendiater

Sentrene skal bidra til PhD-utdanning av høy kvalitet og skape et miljø som vil tiltrekke seg og utvikle forskningstalenter. Senteret skal bygge opp et godt faglig miljø på tvers av senterets faggrupper slik at stipendiater og yngre forskere får en bredere erfaringsbakgrunn enn de hadde fått ved å arbeide i en enkelt forskningsgruppe.

5. Kostnader og finansiering

5.1 Varighet, grunnfinansiering og tilleggsfinansiering

Kontrakten som inngås mellom Forskningsrådet og prosjektansvarlig, gjelder for ti år. Tilsagn om finansiering gis for 10 år og prosjektbeskrivelsen skal gjelde for hele 10-årsperioden.

En eventuell underveisvurdering vil bli gjennomført omtrent midtveis i 10-årsperioden. Basert på underveisvurderingen, kan Forskningsrådet gjennom en revisjon av kontrakten stille nye betingelser for aktiviteten i senterets siste del, slik at senterets aktiviteter og opprinnelige mål blir oppfylt på best mulig måte.

Forskningrådets del av grunnfinansieringen for den første seksårsperioden kan utgjøre maksimalt 60% av Forskningsrådets planlagte finansiering av senteret for hele 10-årsperioden.

Grunnfinansieringen av senteret skal fremgå av finansieringsplanen i artikkel 6 i Avtaledokumentet. Det planlagte nivået på senterets tilleggsfinansiering beskrives i søknaden og skal framgå av Avtaledokumentets artikkel 8. Søknadens prosjektbeskrivelse beskriver den planlagte faglige aktiviteten i hele senteret, dvs. den aktiviteten som finansieres av senterets planlagte totalfinansiering.

Senteret skal rapportere på finansieringen hvert år, og forholdet mellom planlagt og oppnådd tilleggsfinansiering vil bli vurdert både i en eventuell underveisvurdering og i sluttrapporten for senteret.

5.2 Spesielt om finansiering av forskningsinfrastruktur

Forskningsrådets senterbevilgning kan ikke benyttes til å dekke kostnader til etablering av ny forskningsinfrastruktur. Bevilgningen kan imidlertid dekke kostnader knyttet til bruk av infrastruktur, inkludert avskrivingskostnader på institusjoners egne investeringer i forskningsinfrastruktur, jf. Forskningsrådets generelle retningslinjer for dette.

6. Faglig og administrativ oppfølging

6.1 Rapportering til Forskningsrådet

Senteret skal, når Forskningsrådet ber om det, sende framdriftsrapport for foregående år til Forskningsrådet. Fristen bestemmes av Forskningsrådet. I tillegg til Forskningsrådets standardrapport kreves ytterligere informasjon om senterets tilleggsfinansiering, personell og vitenskapelige høydepunkter.

Senteret skal, når Forskningsrådet ber om det, sende en årsrapport for det foregående år med informasjon om senterets faglige virksomhet, ansatte og økonomi. Fristen bestemmes av Forskningsrådet. Det finnes ingen mal for årsrapporten; sentrene velger selv hvordan de vil utforme denne. Årsrapporten, som sendes inn før en eventuell underveisvurdering, har noen krav om informasjon spesifisert av Forskningsrådet.

Sentrene skal levere en sluttrapport som kan bli offentliggjort. Spørsmålene i sluttrapporten vil legge vekt på de viktigste vitenskapelige resultatene senteret har oppnådd. Sentrene skal også gi en redegjørelse for planene for videreføring av den beste forskningen i tiden etter senterets prosjektperiode er slutt.

6.2 Senterbesøk "Site-visits"

Forskningsrådet vil, i samråd med prosjektansvarlig, med hensiktsmessige mellomrom arrangere "site-visits" ved senteret. "Site-visits" er en kommunikasjonsarena mellom senterledelsen, vertsinstitusjonen, senterets samarbeidspartnere og Forskningsrådet. Senteret skal ved slike besøk presentere forskningen og organiseringen av senteret. Rapporteringen fra senteret skal også diskuteres.

Representanter for vertsinstitusjonen, senterledelsen og Forskningsrådet skal være til stede ved besøkene. Representanter for eventuelle samarbeidspartnere og representanter fra senterets styre bør delta. Forskningsrådet kan også invitere nasjonale eller utenlandske fagekspertter til å delta og kommentere på senterets utvikling og planer.

6.3 Underveisvurdering

Forskningsrådet kan gjennomføre en underveisvurdering av senteret omtrent halvveis i 10-årsperioden. Forskningsrådet vil utarbeide et mandat for underveisvurderingen.

Underveisvurderingen vil ta utgangspunkt i de samme vurderingskriteriene som ble brukt ved søknadsbehandlingen. Hovedfokus vil derfor være senterets viktigste vitenskapelige resultater ("ground-breaking results") i senterperioden. Det vil også vurderes i hvilken grad senterets organisering og administrative forhold støtter opp om fremragende forskning og forskerutdanning ved senteret.

Underveisvurderingen skal vurdere senterets aktivitet sett opp mot de målene det hadde satt seg på søknadstidspunktet. Senterets planer for virksomhet i den siste delen av perioden skal også vurderes. Senteret skal legge frem en plan for hva som skal skje av aktivitet etter at Forskningsrådets finansiering er avsluttet.

Basert på underveisvurderingen, kan Forskningsrådet gjennom en revisjon av kontrakten stille nye betingelser for aktiviteten i senterets siste del, slik at senterets opprinnelige målsetning blir oppfylt på best mulig måte. Det er Forskningsrådet som avgjør om målsetningene kan oppfylles. Forskningsrådets eventuelle endrede betingelser vil bli begrunnet med anbefalinger fra underveisvurderingen om hvordan senteret kan forbedres og videreutvikles for å oppfylle mål og ambisjonene på best mulig måte. Underveisvurderingen kan også komme med anbefalinger til senteret om å forberede aktivitet når Forskningsrådets finansiering opphører. Forskningsrådet vil gå i dialog med senteret om problemstillinger som blir avdekket gjennom underveisvurderingen.

6.4 Anerkjennelser ("Acknowledgements")

I alle vitenskapelige artikler, som utgår fra forskningen ved senteret, skal forfatterne opplyse om at forskningen delvis er finansiert av Forskningsrådet. Senterleder har ansvaret for å følge opp dette for alle publikasjoner.

Følgende uttrykk skal inn i alle publikasjoner:

- *Engelsk: "Research Council of Norway" + "Centres of Excellence" + the project number.*
- *Norsk: "Norges forskningsråd" + "Sentre for fremragende forskning" + prosjektnummeret.*

Forslag til fulle setninger som kan brukes:

- *Engelsk: "This work was partially supported by the Research Council of Norway through its Centres of Excellence scheme, project number yyyyyy."*
- *Norsk: "Dette arbeidet er delvis finansiert av Norges Forskningsråd gjennom ordningen Sentre for fremragende forskning, prosjekt nummer yyyyyy."*